

ORDVRIDER ANALYSEN

Jeg holder mig bestemt ikke tilbage. For mig er ordblindhed ikke en svaghed men en styrke!

- Ung handelselev med ordblindhed

Hvorfor jeg har det, hvad er der "galt" med mig?

- Ung handelselev med ordblindhed

Jeg kan ikke lide at række hånden op i timerne fordi jeg er bange for det.

- Ung handelselev med ordblindhed

Indhold

Forord	3
Kære læser	4
Hovedpointer	5
Ordblindheden	7
I skolen	9
Hjælpemidler	13
“Du er dum”	19
Ordblindhed som en styrke	23
Vores kloge ord	25
Analysemetode	27
Tak!	29

Forord

Ordblindhed skal ikke begrænse unges muligheder for at tage en ungdomsuddannelse. I Landssammenslutningen af Handelsskoleelever (LH) arbejder vi for at gøre hverdagen nemmere for elever på landets handelsskoler. Denne undersøgelse er udarbejdet som en del af projektet Ordvrider. Projektet har til formål, at elever med ordblindhed bliver mere oplyste om deres rettigheder, samt får mere viden om ordblindhed og deres styrker.

I 2022 lavede LH en medlemsundersøgelse, som viste, at mange elever med ordblindhed ikke havde fået oplyst deres rettigheder, samt at de ikke får den nødvendige hjælp og støtte, som de har ret til.

I foråret 2023, var vi så heldige at modtage fondsstøtte fra TrygFonden til at gennemføre projekt Ordvrider, så flere elever med ordblindhed kan blive oplyst om deres rettigheder samt blive mere klar over, hvordan de kan vende deres ordblindhed til en styrke.

Gennem projektet har vi talt med HHX- og EUD/EUX-Business elever med ordblindhed og undersøgt deres hverdag, udfordringer og behov. Vi ville gerne vide, hvordan det er at være elever med ordblindhed på en handelsskole, hvordan det er at lave gruppearbejde, når man har ordblindhed, hvad elever med ordblindhed selv synes, deres styrker er, hvordan elever med ordblindhed bruger deres hjælpemidler, samt hvilke fordomme om elever med ordblindhed, der findes.

I projektet har vi foretaget en spørgeskemaundersøgelse med 754 elever på landets handelsskoler, både elever med og uden ordblindhed, hvoraf 28 procent har ordblindhed. Samt en spørgeskemaundersøgelse med 145 ansatte på landets handelsskoler. Desuden har vi foretaget tre fokusgruppeinterviews med handelsskoleelever med ordblindhed og to fokusgruppeinterviews med støttegivere for elever med ordblindhed.

Med denne undersøgelse vil vi gerne blive klogere på, hvad eleverne selv mener, udfordringerne er, men også hvad de selv mener, at løsningerne på deres udfordringer er. Derfor har vi spurgt elever med ordblindhed til råds om, hvad de mener den bedste støtte er, hvad deres egen usikkerhed og hvad deres styrker er.

Vi håber, at du, kære læser, har lyst til at vide mere om elever med ordblindhed, elevernes råd til hinanden, til skolen og til omverdenen.

God læselyst!

Lucas Westphal formand for Landssammenslutningen af Handelsskoleelever

Kære læser

Vi håber I tager godt imod vores analyse. Vi har forsøgt at skabe overblik uden at miste de enkeltes fortællinger, og derfor har vi stræbt efter at få så mange perspektiver med som overhovedet muligt.

Ligeledes har vi forsøgt at behandle dette følsomme, personlige, mangeartede og politisk sprængfarlige emne på en så nænsom måde, som overhovedet muligt. Projektet er skabt af unge med ordblindhed. Ligeledes er analysen lavet af unge og ansatte i LH med ordblindhed til andre med ordblindhed samt forhåbentligt støttegivere, lærere og rektorer og andre som kunne være interesserede.

Hvad er ordblindhed?

Til jer, som ikke kender så meget til ordblindhed, så definerer ordblindeforeningen ordblindhed således:

Ordblindhed er en medfødt og usynlig udfordring, som gør det vanskeligere at læse og skrive. For mennesker med ordblindhed tager det længere tid at omsætte bogstaver til sproglyde, som er nødvendige for at danne ord.

Ordblindhed kan komme til udtryk på mange forskellige måder for forskellige mennesker.

Begrebsafklaring

Ordblindhed - I analysen har vi valgt at bruge ordet ordblindhed og eksempelvis ikke dysleksi, da vi igennem undersøgelsen har erfaret, at de fleste elever ikke kender ordet dysleksi. Ligeledes har vi også valgt ikke at bruge ordet ordblind - medmindre det er i et citat - da eleverne i undersøgelsen identificerede sig bedst med betegnelsen ordblindhed.

Hjælpemidler - I analysen har vi valgt at bruge betegnelsen hjælpemidler og ikke læse-skrive-værktøjer (LST), da flere kender betegnelsen hjælpemidler.

Hilsen Redaktionen

Hovedpointer

1 Har jeg ordblindhed?

De fleste unge oplever en lettelse ved at blive konstateret med ordblindhed, da det giver dem et svar på deres læse/skrive vanskeligheder. Mens nogle andre unge fornægter, at de har ordblindhed, og bruger længere tid på at finde sig tilrette i den nye situation. Fælles for alle er bekymringen om, hvad andre vil tænke om deres ordblindhed.

2 Ordblindhed påvirker elevernes skoledag på mange forskellige måder

57 procent af eleverne med ordblindhed, mener at deres ordblindhed påvirker deres skoledag i høj eller i nogen grad. Generelt mener hverken elever med eller uden ordblindhed, at elevers ordblindhed har en betydning for gruppearbejdet. Til gengæld har elevernes ordblindhed stor betydning for notetagning og læsning i klassen, samt om eleverne kan nå at lave deres afleveringer indenfor de afsatte elevtimer. Hvor mere end hver tredje elev med ordblindhed aldrig eller sjældent kan nå at lave deres afleveringer.

3 Hver tredje elev med ordblindhed bruger nærmest ikke deres hjælpemidler

Eleverne synes ikke programmerne er gode nok, og eleverne har ikke et godt nok kendskab til deres hjælpeprogrammer. Alligevel bruger to tredjedele af eleverne deres hjælpemidler, mens 22 procent bruger deres hjælpemidler ofte eller altid.

4 "Du er dum"

Er stadig en af de fordomme, som elever med ordblindhed møder mest. At det er snyd, at elever med ordblindhed bruger deres hjælpemidler og får ekstra tid til eksamen, er også nogle af de fordomme, som eleverne i høj grad møder. 55 procent af elever med ordblindhed oplever i nogen eller høj grad fordomme om ordblindhed, hvilket er en del lavere end Notas undersøgelse af fordomme om ordblindhed fra 2021. Fordommene påvirker elever med ordblindhed og deres selvværd, og er med til at gøre det svært for elever med ordblindhed at anerkende deres ordblindhed.

5 Styrker og Ordblindhed

Generelt er det svært for elever med ordblindhed at sætte ord på deres kompetencer og styrker. Når de gør det, tegner der sig et billede af en gruppe elever med kreative og innovative evner, som har lært at kæmpe, selvom der er modstand. Eleverne beskriver, at ordblindheden også har været med til at definere dem som mennesker, ligesom ordblindhed har præget deres styrker: Flere elever beskriver, at de eksempelvis er blevet dygtige mundtligt, fordi de har skulle kompensere for deres ordblindhed.

Ordblindheden

De elever, som vi har talt med gennem vores fokusgrupper, fortæller om deres forskellige oplevelser med at finde ud af, at de har ordblindhed. Der er to gennemgående tendenser i de adspurgtes oplevelse af at få konstateret ordblindhed.

Den første og største gruppe af elever oplever en lettelse ved at få en forklaring på, hvorfor de har skulle kæmpe med læsning og skrivning. Denne gruppe beskriver, at konstateringen af deres ordblindhed, har givet dem følelsen af, at det ikke er dem som person, der er noget galt med - de har bare ordblindhed.

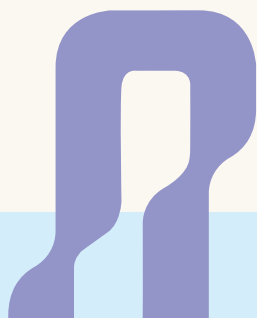
I denne gruppe har de fleste elever selv eller deres nærmeste haft en idé om, at eleven har ordblindhed, og dermed kommer det ikke som en overraskelse.

Modsat er den anden gruppe af elever, som ikke har nogen ide om, at de har ordblindhed, hvilket gør, at de har svært ved at acceptere det. Dog beskriver alle, som vi har talt med, at de på et tidspunkt har affundet sig med deres ordblindhed, og at det har føltes som en lettelse.

For begge grupper er der en frygt for, hvad omverden vil tænke om dem og deres ordblindhed. For begge grupper er der en oplevelse af, at de bliver set på som dumme eller dovne. Det er særligt de mandlige elever, som beskriver, at de bliver set på som dovne.

Råd fra elever med ordblindhed til andre med ordblindhed

- Når man selv forstår sin ordblindhed, så bliver det nemmere for andre at tage hensyn, men det bliver også nemmere for en selv, da man selv ved, hvad man skal arbejde med.
- Snak med andre med ordblindhed om din ordblindhed, det er tit rart at kunne spejle sig i nogen.
- Desto hurtigere man selv accepterer sin ordblindhed, desto lettere bliver det at omfavne den.

Så jeg synes faktisk, at det var rigtig rart at finde ud af, at det ikke bare var fordi, at man skulle læse noget mere eller at man skulle lave nogle flere diktater.

- Tidligere handelselev med ordblindhed

Da jeg fik at vide, at jeg var ordblind, så troede jeg faktisk ikke på det.

- Ung handelselev med ordblindhed

Jeg har egentlig altid haft det lidt i baghovedet, at jeg var ordblind. [...] Så jeg synes faktisk, at det var mega relieving, at jeg var ordblind, så jeg fandt ud af, at det ikke var mig, der var noget galt med, men bare at jeg har brug for lidt flere hjælpemidler.

- Ung handelselev med ordblindhed

Dengang jeg fik at vide, at jeg var ordblind, der følte jeg lidt, at jeg blev sat i en boks eller stigmatiseret meget. [...] Jeg følte bare, at der blev sat en poster på mig.

- Ung handelselev med ordblindhed

Jeg blev testet for første gang og jeg lå totalt nede i det røde, fordi jeg har haft læsebesvær og var virkelig dårlig til at skrive, og det har jeg altid været, og så gav det sig faktisk sig selv dengang vi fandt ud af det, og så var det ligesom bare sådan: "Nå, så var der en grund til det.

- Ung handelselev med ordblindhed

Jeg har egentlig nok altid vidst det. Jeg lærte først at læse i 7. klasse

- Ung handelselev med ordblindhed

Vi oplever tit elever, som er ordblinde og egentlig har været det længe, men først får diagnosen, når de kommer på en ungdomsuddannelse. De blomstrer, fordi det der med at få at vide: "Nå, det er ikke fordi, jeg er dum, som jeg har fået at vide i 9-10 år. Det er faktisk fordi, jeg er ordblind."

- Støttegiver på en handelsskole

Det var bare fordi, at jeg var for doven. Så kom jeg så ud og fik konstateret, at jeg havde ordblindhed.

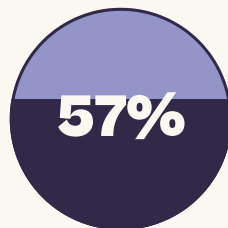
- Ung handelselev med ordblindhed

Deres oplevelser

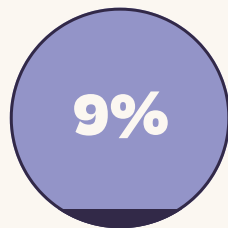
I skolen

Undersøgelsen viser, at elevernes ordblindhed påvirker dem på flere forskellige måder. I dette afsnit kigger vi nærmere på, hvordan de oplever, at deres ordblindhed påvirker deres skoleliv.

Elevernes svar på spørgeskemaet viste også, at deres ordblindhed generelt har en stor påvirkning på deres skoledag. Hele **57 procent** oplever i høj eller i nogen grad, at deres ordblindhed påvirker deres skoledag. 41 procent oplever, at deres ordblindhed påvirker deres skoledag i mindre grad eller slet ikke. Heraf er der kun **9 procent** som slet ikke mener, at deres skoledag bliver påvirket af deres ordblindhed. Mens 2 procent ikke ved i hvor høj grad, at de mener, at deres ordblindhed påvirker deres skoledag. I de næste afsnit beskriver vi, hvor eleverne oplever, at deres ordblindhed konkret påvirker deres skoleliv.

Oplever i høj grad eller i nogen grad, at deres ordblindhed påvirker deres skoledag.

Oplever ikke, at deres ordblindhed påvirker deres skoledag.

Noter og læsning i klassen

En gennemgående pointe fra undersøgelsen er, at elever med ordblindhed beskriver, at de har svært ved at skrive noter i timen lige så hurtigt som elever uden ordblindhed.

“*Man har svært ved at skrive ned, når lærerne snakker og man skriver noter, og folk bliver ved med at sige til en: “Fuck, du er langsom. “Hvorfor er det hele tiden dig, der skal sige til læreren, at de lige skal skruer lidt ned for tempoet?”.*

- Ung handelselev med ordblindhed

Elever med ordblindhed beskriver også, at de oplever det som ubehageligt at læse højt i klassen, og mange føler sig udstillet, hvis de bliver bedt om at læse op.

Ligeledes oplever eleverne med ordblindhed også, at situationer, hvor de skal læse for dem selv i klassen, er svære. Det handler både om, at det tager længere tid for dem at læse teksten, og at de ikke kan bruge deres oplæsningsværktøjer, hvis teksten er på fysisk papir.

“*Jeg har for eksempel svært ved at læse op, og så skal læreren tænke over, at man er ordblind og man har en svaghed, så de ikke peger en ud og siger: “Nu skal du lige svare på det her spørgsmål,” eller: “Nu skal du lige læse et eller andet op,”*

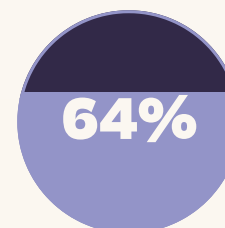
- Ung handelselev med ordblindhed

Afleveringer og elevtimer

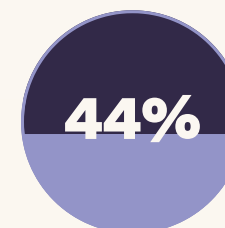
Undersøgelsen viser, at elever med ordblindhed har svært ved at nå at lave deres afleveringer inden for de afsatte elevtimer. **64 procent** af eleverne uden ordblindhed kan ofte eller altid nå at lave deres afleveringer, hvor det kun er tilfældet for **44 procent** af eleverne med ordblindhed.

15 procent af elever uden ordblindhed og 35 procent af elever med ordblindhed kan aldrig eller sjældent nå at lave deres afleveringer indenfor de afsatte elevtimer.

Kan nå at lave deres afleveringer indenfor elevtimerne.

Elever uden ordblindhed

Elever med ordblindhed

I gennem interviewene ses det, at eleverne med ordblindhed ofte har behov for hjælp til at komme i gang med skriftlige opgaver, og særligt i det første år af deres ungdomsuddannelse har de brug for hjælp til at strukturere deres skriftlige afleveringer.

“*De der elevtimer.” For eksempel hvis vi har haft 14 elevtimer på en uge, så er det dobbelt op, hvis det er skrivearbejde.*

- Ung handelselev med ordblindhed

“*Det føles virkelig urealistisk for en, når man skal til at i gang med lektierne, og hvis du har 16 elevtimer på en uge, og det kan du lige gange op med to eller tre. Det bliver så uoverskueligt for dig, at du simpelthen ikke ved, hvad du skal gøre, og det er svært at vide, hvor man skal starte henne, fordi det føltes så urealistisk, at det er helt sindssygt.*

- Ung handelselev med ordblindhed

“*Hvis jeg ikke får den hjælp til at komme i gang, så får jeg bare ikke afleveret, og så kan jeg godt se, at det er min skyld, men hvis jeg bare havde fået hjælpen, så kan det være, at jeg havde afleveret opgaven. Og det er heller ikke altid, fordi man ikke vil, selvom det godt kan se sådan ud for læreren, men ting kan bare godt være lidt svære.*

- Ung handelselev med ordblindhed

I gruppe med en elev med ordblindhed

I spørgeskemaundersøgelsen fremgår det, at både elever med og uden ordblindhed finder det for det meste lige nemt at finde og arbejde i en gruppe. Dog viser resultaterne alligevel, at elever med ordblindhed i lidt højere grad kan opleve udfordringer med både at finde en gruppe og arbejde i grupper.

Der er også stadig nogle udfordringer i forhold til gruppearbejde mellem elever med og uden ordblindhed, som det beskrives i citaterne nedenfor:

“ *Jeg føler tit at jeg kan mærke, når jeg er i gruppe med en ordblind, at man kan mærke at personen falder lidt bagud, og har svært ved at følge med.*

- Ung handelselev uden ordblindhed

“ *Jeg føler at det kan være frustrerende at være i gruppe med en ordblind, hvis det påvirker arbejdsprocessen og gør sådan at gruppearbejdet kommer til at tage længere tid end normalt. Dette må næsten også være noget som den ordblinde selv kan mærke, og er træt af.*

- Ung handelselev uden ordblindhed

”Ved du godt hvem de andre ordblinde er i min klasse?”

Det er et spørgsmål, som flere af støttegiverne fortæller om, at de får fra deres elever. Nogle elever taler ikke om deres ordblindhed med deres klassekammerater eller lærere. Samtidig med, at den enkelte elev gerne vil vide, hvem de andre elever med ordblindhed er. Når eleverne gerne vil vide, hvem de andre elever med ordblindhed er i deres klasse, handler det om, at de gerne vil dele deres oplevelser og erfaringer med andre i samme situation. Både støttegivere og elever beskriver, at nogle klasser eller årgange ikke taler om ordblindhed, og at elever holder deres ordblindhed skjult, hvilket kan gøre det svært for dem i klassesammenhænge eller i gruppearbejde.

“ *De elever, der erkender, at de har en ekstra udfordring, klarer sig godt i min undervisning. De ved, at de har svært ved nogle ting og får derfor hjælp og bruger hjælpemidler. Det helt store problem er de elever, der ikke helt vil erkende deres ordblindhed. De bruger ikke hjælpe midler, og i stedet for at opsøge hjælp, så melder de sig ud af undervisningen.*

- Lærer på en handelsskole

“ *Der er nok nogle, der ser ordblindhed som lidt en svaghed, hvis man kan kalde det det? Så jeg tror, det er noget man venter med at fortælle til folk.*

- Ung handelselev med ordblindhed

Ønsker fra elever med ordblindhed til deres skole og lærer

- At lærerne viser forståelse for elever med ordblindhed.
- At alle tekster er OCR behandlet.
- At det er muligt at få ekstra tid til interne prøver, så elever med ordblindhed ikke har dårligere muligheder til de interne prøver end til eksamen.

Ønsker fra elever med ordblindhed og støttegivere til strukturelle ændringer

- At der findes klare regler for, hvornår og hvordan elever med ordblindhed må bruge deres hjælpemidler (her menes klare og tydelige regler).
- At der bliver lavet en national standard for ekstra tid til eksamen, så der ikke skal laves en individuel vurdering for hver enkelt elev. Elever beskriver, at de bliver spurgt om, hvor meget ekstra tid de har behov for. Hvilket for mange elever er vildt svært at svare på - de oplever også at hvis de så afgiver et svar, at det ikke kan imødekommes på grund af retningslinjerne.

Hjælpe midler

På baggrund af LH's medlemsundersøgelse fra 2022, så vi en andel elever med ordblindhed, som ikke anvender deres tildelte hjælpe midler, hvilket betyder, at det er et af de områder, vi har fokus på i Ordvrider-projektet. Undersøgelsen har vist, at **22 procent** bruger deres hjælpe midler ofte eller altid, samt at **41 procent** bruger deres hjælpe midler nogle gange. Over halvdelen af elever med ordblindhed anvender altså deres hjælpe midler (63 procent). Samtidigt er det et højt antal elever, som ikke anvender deres hjælpe midler, nemlig **36 procent** der aldrig eller sjældent bruger dem. Der er også et meget lille antal elever (1 procent af besvarelserne), som ikke ved, om de bruger deres hjælpe midler.

Hver tredje handelselev med ordblindhed bruger sjældent eller aldrig deres hjælpe midler.

22%

bruger ofte eller altid deres hjælpe midler

41%

bruger nogle gange deres hjælpe midler

36%

bruger aldrig eller sjældent deres hjælpe midler

I vores interviews med støttegivere og i spørgeskemaet med lærere og støttegivere kan vi se, at begge grupper generelt mener, at det er et problem, at eleverne anvender deres hjælpe midler for lidt. De mener altså, at eleverne ikke har mulighed for at deltage på samme forudsætninger som resten af deres klasse, hvis ikke de gør brug af hjælpe midlerne.

Under interviewene fremgik det også, at det var meget forskelligt, hvilke hjælpe midler eleverne bruger, og hvilke hjælpe midler den enkelte elev er glad for. Den samme tendens ser vi i spørgeskemaundersøgelse, hvor det fremgik, at ingen af hjælpe midlerne bliver brugt af alle eleverne med ordblindhed. Oplæsningsfunktionen og ordforslag er de to hjælpe midler som eleverne bruger mest. 60 procent af eleverne bruger oplæsningsfunktionen, mens 52 procent af eleverne bruger ordforslag.

Særligt for EUD/EUX

I interviewene observerede vi en tendens til, at EUD- og EUX-elever gav udtryk for, at de brugte deres hjælpe midler mindre end HHX eleverne. Under et interview blev det nærmest en konkurrence mellem EUD/EUX eleverne om, hvem der brugte deres hjælpe midler mindst. Desværre har vi ikke kunnet be- eller afkræfte denne observation, da antallet af EUD-/EUX-elever, der har svaret på spørgeskemaet, er for lille til, at vi kan drage nogle konklusioner. Hvis vi alligevel ser på EUD/EUX business eleverne for sig, ligger de sig meget tæt på HHX elever, da der kun er et par procenter til forskel, i forhold til hvorvidt de anvender hjælpe midler. Forskellen ses derfor i høj grad i, hvordan EUD/EUX Business og HHX eleverne taler om deres hjælpe midler, og det virker til at være mindre acceptabelt, at eleverne bruger deres hjælpe midler på EUD/EUX Business end på HHX.

EUD elev med ordblindhed
Jeg bruger dem ikke overhovedet.

Interviewer
Overhovedet ikke? Hvorfor ikke?

EUD elev med ordblindhed
Jeg føler bare, at i hvert fald med sådan nogle ordforslag og sådan noget, så synes jeg bare, at det forvirrer mig mere, end det gavner. Så vil jeg hellere bare slå ordene op, hvis ikke jeg kan stave til det.

Hvorfor bruger eleverne ikke deres hjælpemidler?

Undersøgelsen har vist, at elever med ordblindhed ikke er fortrolige med deres hjælpemidler og generelt ikke kan lide at bruge deres hjælpemidler.

“*Ja, jeg ved ikke hvilke hjælpemidler jeg har eller hvordan jeg kan bruge dem.*
- Ung handelselev med ordblindhed

Elevernes begrundelse for ikke at anvende deres hjælpemidler

- De er for langsomme.
- De er ikke lige så gode som Word til at finde fejl.
- Boksen i appwriter, intowords mf. irriterer eleverne.
- Eleverne har ikke fået introduktion til programmerne.
- Hjælpeprogrammer er ikke en naturlig del af undervisningen.
- Hjælpeprogrammer sætter et label på eleven, om at personen er anderledes.
- Elever uden ordblindhed synes hjælpemidler er snyd.

Flere elever med ordblindhed giver udtryk for, at de føler sig anderledes ved at have et hjælpeprogram åbent på computeren. Eleverne ønsker ikke at skille sig ud. Nogle elever synes det er pinligt og vil gerne skjule, at de har et andet behov end resten af klassen. Som nævnt tidligere i afsnittet om elevers oplevelse af at få konstateret ordblindhed, så vil eleverne ikke forbindes med ordblindhed på grund af fordomme. Eleverne ønsker ikke, at deres ordblindhed bliver forvekslet med eksempelvis dumhed eller dovenskab.

Vi så også i undersøgelsen, at elever uden ordblindhed opfatter det som snyd, at elever med ordblindhed har adgang og mulighed for at bruge hjælpeprogrammer (*læs mere om dette i afsnittet 'Du er dum'*).

Selvom mange af eleverne ikke anvender deres hjælpemidler, så vi i interviewene et ønske fra næsten alle om at bruge deres hjælpemidler mere. Dog var det en barriere for mange af eleverne, at de ikke vidste, hvordan de skulle komme i gang med at bruge dem mere.

Deres oplevelser

“*Jeg har rigtig svært ved at bruge mine hjælpemidler*
- Ung handelselev med ordblindhed

“*Jeg synes, det tager så lang tid, især skrivefunktionen*
- Ung handelselev med ordblindhed

“*Jeg bruger dem ikke overhovedet.*
- Ung handelselev med ordblindhed

“*Jeg gad godt bruge dem mere*
- Ung handelselev med ordblindhed

“*At eleverne ikke har lyst til at bruge deres hjælpemidler i undervisningen. Jeg tror, at de ikke har lyst til at være anderledes.*
- Støttegiver på en handelsskole

“*Ja, jeg bruger faktisk slet ikke hjælpemidlerne.*
- Ung handelselev med ordblindhed

“*Jeg føler bare, at i hvert fald med sådan nogle ordforslag og sådan noget, så synes jeg bare, at det forvirrer mig mere, end det gavner. Så vil jeg hellere bare slå ordene op, hvis ikke jeg kan stave til det.*
- Ung handelselev med ordblindhed

“*De anvender ikke deres hjælpemidler eller har ringe kendskab til dem. De kan ikke lide stemmen i oplæsning, og de synes, at det går for langsomt, men dette er netop fordi de ikke anvender programmet hyppigt.*
- Støttegiver på en handelsskole

67%

Har fået en introduktion til deres hjælpemidler.

28%

Har ikke fået en introduktion til deres hjælpemidler.

Næsten hver anden handelselev med ordblindheds introduktion til deres hjælpemidler varede under en time.

46%

17 Introduktion varede under en time

Hvorfor bruger eleverne ikke deres hjælpemidler?

I vores interviews efterspørger flere elever introduktion til deres hjælpemidler. Anderledes ser det dog ud i spørgeskemaet, hvor **67 procent** allerede har fået en introduktion til deres hjælpemidler af deres nuværende skole. **28 procent** har ikke fået en introduktion og 5 procent ikke kan huske, om de har fået en introduktion af deres nuværende skole.

Dog er det værd at bemærke, at **46 procent** af elevernes introduktion har taget under en time, og ingen af eleverne har haft en introduktion, der varede en hel dag eksempelvis.

Interviewer

Er I ikke blevet introduceret til jeres hjælpemidler?

1 - HHX elev med ordblindhed

Det får man ikke sådan ordentligt. Du får lige at vide... Du får det sat op, og så får du lige hurtigt at vide, hvad det er, men du får ikke at vide, hvordan du skal bruge det på nogen som helst måde, overhovedet.

2 - HHX elev med ordblindhed

Det var først i 2.g at jeg fandt ud af, at der var den der boks, der kan hjælpe dig med at stave.

I vores interview beskriver stort set alle de deltagende elever, at de har ingen glæde eller begejstring ved at bruge deres hjælpemidler, dog med en undtagelse af en ung mand som beskriver, hvordan han ved hjælp af appwriter kan skrive flydende på engelsk:

Jeg har aldrig nogensinde kunne skrive engelsk før, men det kan jeg så skrive flydende nu, fordi jeg bruger AppWriter.

- Ung handelselev med ordblindhed

Ønsker fra elever med ordblindhed til deres skole og deres lærer

- At alt materiale er OCR-behandlet.
- Introduktion til hjælpemidlerne fra tidligere handelsskoleelever, som selv har gennemført deres ungdomsuddannelse med ordblindhed.
- Undervisning i hjælpemidler i klassen/i timerne, så hjælpemidlerne bliver inkorporeret i elevernes hverdag.

Ønsker fra elever med ordblindhed til strukturelle ændringer

- At eleverne ikke bliver tvunget til at skifte program, når de skifter skole eller uddannelse.

Råd fra støttegiver til elever med ordblindhed

- Skru op for oplæsningshastigheden, hvis noget er kedeligt, så er I hurtigt videre og måske hurtigere end jeres klassekammerater :)
- Afprøv forskellige metoder, alle behøver ikke eksempelvis læse tekster ens. Man kan for eksempel forsøge sig med at søge efter kernebegreber i teksten.
- Del tips og tricks med andre elever med ordblindhed.

18

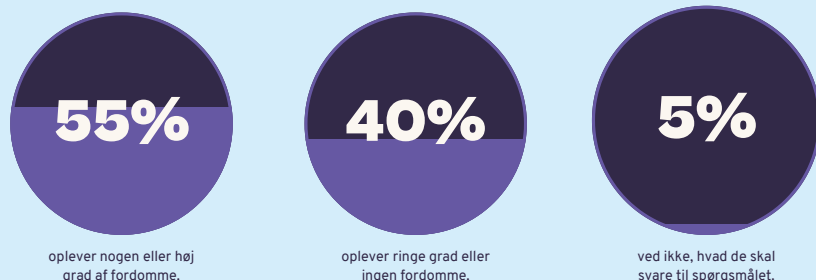
“Du er dum”

Er en af de fordomme som vi ser allermost i vores undersøgelse, ligesom at det opleves som værende snyd at bruge hjælpemidler eller at ordene flyver rundt på papiret.

55 procent af elever med ordblindhed oplever i nogen eller høj grad fordomme om ordblindhed, hvilket er en del lavere end Notas undersøgelse af fordomme om ordblindhed fra 2021¹, hvor 70 procent af de adspurgte personer med ordblindhed oplever i nogen eller høj grad fordomme om ordblindhed. Når eleverne i vores undersøgelse oplever færre fordomme end Notas undersøgelse, så handler det sandsynligvis om respondenterne i de to spørgeskemaer. I vores spørgeskema er det kun handelselever, hvilket betyder at størstedelen af de adspurgte er mellem 16-19. I Notas spørgeskema er det en bred gruppe af personer med ordblindhed.

40 procent af elever med ordblindhed oplever i ringe grad eller ingen fordomme om ordblindhed. Mens **5 procent** ikke ved hvad de skal svare.

Hvert anden ung handelselev med ordblindhed oplever fordomme om ordblindhed.

Anderledes ser det ud for handelselever uden ordblindhed, hvor **32 procent** af elever uden ordblindhed oplever nogen grad eller høj grad fordomme om ordblindhed.

61 procent af elever uden ordblindhed oplever ringe grad eller ingen fordomme om ordblindhed. Mens **7 procent** ikke ved, hvad de vil svare.

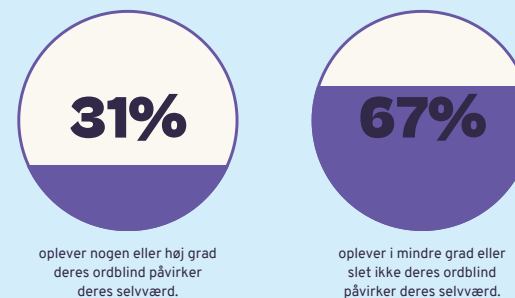
59 procent af elever med ordblindhed oplever især fordomme fra deres klassekammerater, mens **18 procent** af elever med ordblindhed især oplever fordomme fra lærere.

Næsten hver femte handelselev med ordblindhed, oplever især fordomme fra deres lærer.

En del af de svar vi har fået på vores spørgeskema, er at der er en høj grad af uvidenhed og fordomsfuldhed om personer med ordblindhed og ordblindhed generelt. Eksempelvis spørger flere, om elever med ordblindhed har lavere intelligens end andre, om ordblindhed kan kureres, hvordan elever med ordblindhed kan se ord, når de er “ord-blinde” eller at ordblindhed ikke er en reel diagnose, men at det skyldes dovenskab. Vi kan til dels argumentere for, at det skyldes uvidenhed fra elever uden ordblindhed, men vi kan også se i spørgeskemaet, at fordommene påvirker elever med ordblindhed, som føler skam over deres ordblindhed eller ikke har lyst til, at andre elever kender til deres ordblindhed.

Både i vores undersøgelse og Notas undersøgelse af fordomme er det tydeligt, at ansatte på handelsskoler samt elever med og uden ordblindhed er enige i, at fordomme har en negativ indvirkning på selvværdet. I vores spørgeskema så vi, at **31 procent** af elever oplever, at deres ordblindhed påvirker i høj grad eller i nogen grad deres selvværd, mens **67 procent** oplever, at deres ordblindhed påvirker deres selvværd i mindre grad eller slet ikke. Mens 2 procent ikke ved, hvad de vil svare.

Hver tredje handelselev med ordblindhed oplever deres ordblindhed påvirker deres selvværd.

¹ Kilde: Snyder du eller hvad? – Rapport om ordblindhed, fordomme og hjælpemidler. Nota, september 2021

For di det er svært at udtale nogen ord især hvis de er lange eller hvis det er forkert og så blive kaldt dum fordi man er ordblind

- Ung handelselev med ordblindhed

Så spørger de også tit: “Flyver ordene så bare rundt på papiret?”

- Ung handelselev med ordblindhed

Ordene forsvinder, da det er ordblINDhed.

- Ung handelselev uden ordblindhed

Fuck, du er dum.

- Ung handelselev med ordblindhed

Man føler sig meget som den specielle i verden.

- Ung handelselev med ordblindhed

Ordblindhed som en styrke!

Som en del af projekt Ordvrider, ville vi meget gerne have fokus på styrker hos elever med ordblindhed, da projekter om ordblindhed ofte handler om de svære ting - hvilket også er vigtigt. Men det var vigtigt for os at have et andet fokus. Dog viste det sig svært for eleverne at sætte ord på deres styrker, hvilket kan hænge sammen med deres ordblindhed, hvor der ofte fremhæves, hvad eleverne er dårligere til. Gennem vores interviews kan vi alligevel se nogle gennemgående tendenser.

Eleverne med ordblindhed beskriver typisk, at de er gode til en af følgende:

være kreativ, finde på løsninger, tænke ud af boksen, være innovativ, være disciplineret, være struktureret, være udholdende, god mundtlig kommunikation, at kunne arbejde hårdt for tingene, at analysere, at kunne idegenerere.

Mange af eleverne beskriver, at de ikke er deres ordblindhed, men at det alligevel har præget deres personlighed meget. Eksempelvis at de har lært at arbejde for noget, også selvom det er svært pga. deres ordblindhed, eller at de har set sig nødsaget til at blive gode mundtligt, fordi de ikke har været så gode skriftligt.

“

Jeg har skrevet, at man bliver kreativ, fordi man bliver god til at finde andre løsninger og tænke ud af boksen. Ellers så lærer man måske også at arbejde lidt hårdere og kæmpe, fordi man er vandt til, at tingene ikke kommer så let til en.

- Ung handelselev med ordblindhed

“

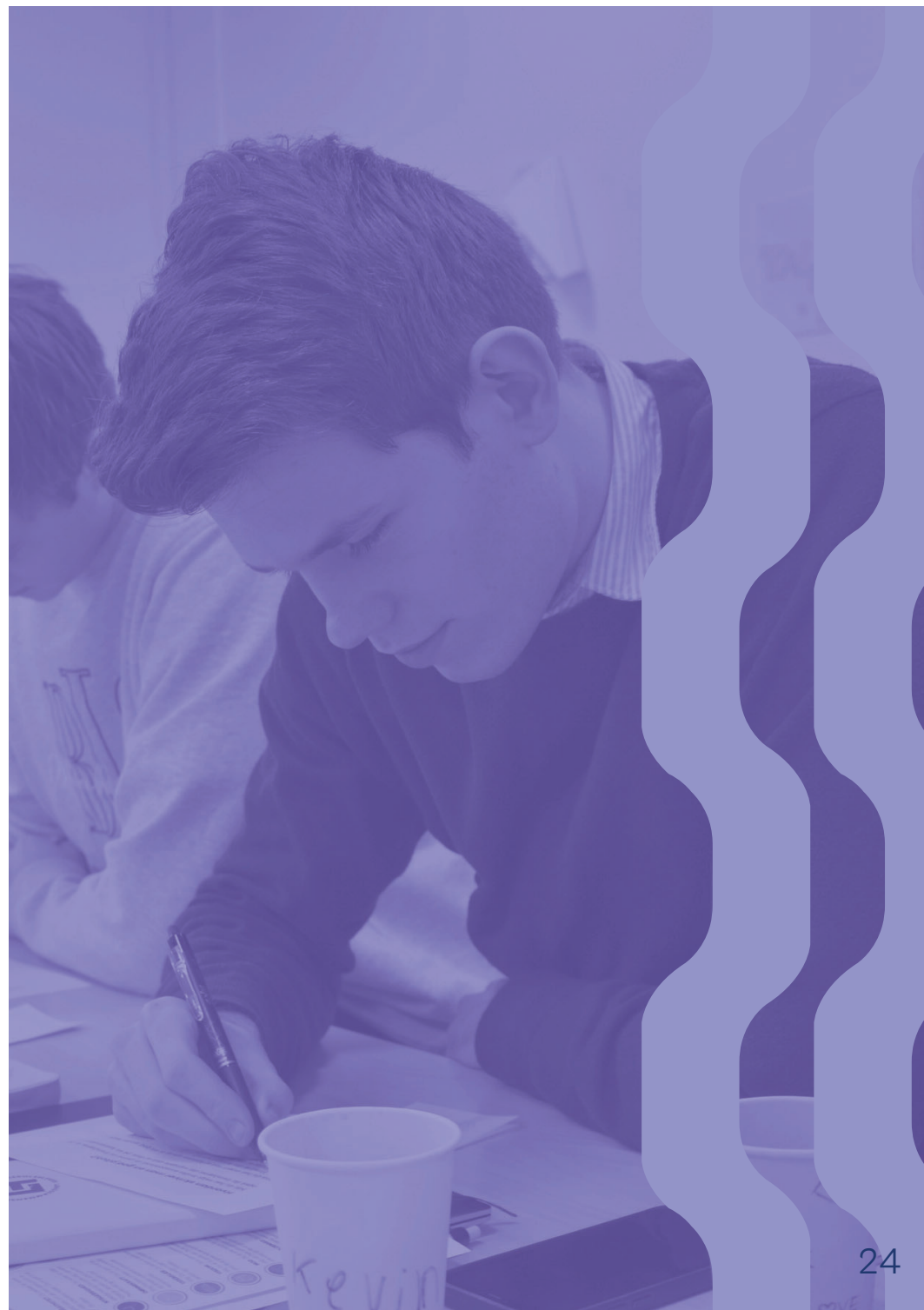
Jeg knokler hårdt for tingene, fordi de kommer ikke bare til en.

- Ung handelselev med ordblindhed

“

Jeg har faktisk også skrevet det med kreativ og kommunikation, og jeg synes virkelig nu når jeg tænker over det, så afspejler min personlighed fuldstændig, at jeg er det. Det med at tænke ud af boksen og kæmpe for noget mere og vægte noget andet højere. Det med at vægte andet end skole og karakterer. Det med som du sagde, at man stadigvæk ikke er ordblind, men det har stadigvæk gjort mig til den, jeg er.

- Ung handelselev med ordblindhed

Vores kloge ord

Undervejs i denne undersøgelse og i projekt Ordvrider er vi blevet klogere på elever med ordblindhed. Disse opdagelser vil vi gerne dele med jer.

Lukkethed om ordblindhed

Både støttegivere og elever italesætter, at tabuet om ordblindhed til dels ligger i, at eleverne ikke taler åbent om deres ordblindhed. Flere elever beskriver, at de eksempelvis havde haft det nemmere i gruppearbejde, hvis de havde talt åbent om deres ordblindhed, og hvad de selv både er gode og dårlige til.

En måde at komme lukketheden til livs på kunne eksempelvis være, at en tidligere handelselev fortalte om, hvad ordblindhed er, og hvad det havde betydet for denne elev.

Støtte til elever med ordblindhed fra lærer og støttegiverer

Igennem interviewene ses det, at eleverne med ordblindhed ofte har behov for hjælp til at komme i gang med skriftlige opgaver. Særligt i det første år af deres ungdomsuddannelse har de brug for hjælp til at strukturere deres skriftlige afleveringer. Derudover beskriver nogle elever også, at de generelt har behov for mere hjælp til at forstå opgaver.

Eleverne beskriver, at hjælpen både kan komme fra støttegivere, men også fra eksempelvis dansk læreren, når klassen får en dansk stil eller bliver stillet en opgave i klassen.

Undervisningsassistenter og mentorer

Flere af de handelsskoler, som vi har besøgt, beskriver, at de har haft stor succes med at ansætte tidligere handelselever som mentorer eller undervisningsassistenter.

Mentorer/undervisningsassistenter, som selv har ordblindhed, kan hjælpe eleverne med deres hjælpeprogrammer på en anden måde end lærere og støttegivere kan. Derudover beskriver eleverne, der har mentorer med ordblindhed, at det er rart, at kunne spejle sig i deres mentor og dele tips og tricks med dem.

Mentorene/undervisningsassistenterne som vi har talt med, beskriver at de bruger det meste af deres tid på at motivere eleverne og få dem til at tro på dem selv, da deres faglige selvtillid er lav.

Derudover beskriver nogle elever, at det er rart ikke at have en lærer som støttegiver. Når støttegiveren ikke er en lærer, beskriver eleverne, at relationen bliver nemmere, fordi mentoren ikke tager en forudgående oplevelse med eleven i klassen med ind i støttetiden. Eleven bliver set med andre øjne og kan dermed bedre snakke om det, som eksempelvis er svært i undervisningssituationer.

Eleverne har et uopfyldt behov for fællesskab med andre unge med ordblindhed

Efter flere af vores fokusgrupper fik vi positive tilbagemeldinger fra elever og støttegivere, som berettede, at eleverne havde haft et behov for at tale om deres ordblindhed med andre unge med ordblindhed, og et behov for at kunne spejle sig i andre i samme situation. Derudover udtrykte eleverne i interviewene også et behov for at tale om fremtidige uddannelsesmuligheder med ordblindhed. Dertil beskrev eleverne, at det havde været en god oplevelse at møde et voksent menneske med ordblindhed, der har gået på universitetet, da det var flere af HHX elevernes drøm.

Det er vores oplevelse, at elever med ordblindhed mangler et rum, hvor de kan dele erfaringer, oplevelser, strategier og tricks. Derfor kommer vi i dette projekt til at arbejde videre med elevnetværk for elever med ordblindhed.

Analysemetode

Fokusgruppeinterview med elever

Som første trin i undersøgelsen ville vi gerne vide, hvordan de unge selv så på deres ordblindhed. Fokusgruppeinterviewene er lavet sammen med de fem samarbejdsskoler, som har stået for rekrutteringen af elever til interviewene. Interviewene har fulgt en interviewguide og alle interviewene er foretaget af projektteamet på Ordvrider. Der var i alt tre fokusgrupper med 12 elever i alt, der alle selv har ordblindhed. Efterfølgende er alle interviewene blevet anonymiseret og derefter transskriberet.

Fokusgruppeinterview med støttegivere

Som andet trin i undersøgelsen ville vi gerne vide, hvordan støttegivere til elever med ordblindhed hjælper dem. Derfor foretog vi endnu en omgang fokusgruppeinterviews i samarbejde med de fem samarbejdsskoler, som har stået for rekrutteringen af støttegivere til interviewene. Interviewene har fulgt en interviewguide og alle interviewene er foretaget af projektteamet på Ordvrider. Der var i alt to fokusgrupper med 6 støttegivere i alt, som arbejder med elever med ordblindhed til hverdag. Efterfølgende er alle interviewene blevet anonymiseret og derefter transskriberet.

Spørgeskemaundersøgelse med elever og ansatte

Som tredje og sidste trin i analysen foretog vi en spørgeskemaundersøgelse, der blev sendt til alle landets handelsskoler.

- I spørgeskemaundersøgelsen med elever var der 754 respondenter. Hvoraf de 212 af eleverne har ordblindhed, 509 af eleverne ikke har ordblindhed og 33 af eleverne ikke ved, om de har ordblindhed eller ej.
- I spørgeskemaundersøgelsen med ansatte var der i alt 145 respondenter. Hvoraf 92 af dem er lærere og 32 er støttegivere, hvor begge grupper arbejder på handelsskoler.

Spørgeskemaundersøgelsen er lavet af projektteamet med støtte fra LH's sekretariat. Spørgeskemaet er lavet, så det lever op til regler om GDPR og det er ikke muligt, at trække en vilkårlig respondent ud af spørgeskemaet eller se, hvad en specifik respondent har svaret til et eller flere spørgsmål.

Hvad sker der nu? Hvad kommer folk til at tænke...? Er jeg den samme person, når jeg kommer ud af det der lokale? Vil folk stadig se på mig på samme måde? Hvordan er det at være normal? [...] Er jeg nu unormal? Hvornår er man normal? Og så har jeg bare lært med tiden, at man er normal uanset hvad. Der er ikke noget galt med at være ordblind.

- Ung handelselev med ordblindhed

TrygFonden

Ordblindeforeningen.dk
Ordblinde/Dysleksiforeningen i Danmark

Ordblindeforeningen.dk
DU-Dyslexi Ungdom i Danmark

U/NORD
Frederiksund

 TIETGENSKOLEN
EUD/EUX

UC RS Gymnasiet HHX
Skjern

 Aalborg Handelsskole

Vores støtte

Denne side er dedikeret til Trygfonden for at finansiere projekt Ordvrider og dermed analysen, og til vores samarbejdsskoler og -partnere.

Tusind tak for støtten

ORDVRIDERANALYSEN 2024

Udgivet af projekt Ordvrider i april 2024

TAK

Et stor og personligt tak skal lyde til Bork Havn efterskoles elever, lærere og ledelse for at dele jeres oplevelser og tanker om ordblindhed og ungdomsuddannelse med os. Den samme tak skal lyde til vores samarbejdsskoler, for at dele jeres oplevelser og udfordringer i arbejdet med handelselever med ordblindhed. Analysen ville ikke stå så stærkt uden jeres hjælp, TAK!

ORGANISATIONEN BAG

Projekt Ordvrider er udviklet og drevet af Landssammenslutningen af Handelsskoleelever som er en elevorganisation der varetager interesserne for de 35.000 handelsskoleelever, der går på HHX og EUD/EUX business.

REDAKTION

Natali Rohde
Emilie Bækhøj Skaaning
og Andreas R. Drasbek

Analysen kan frit citeres med angivelse af kilden.

Landsammenslutningen af Handelsskoleelever

Vibevej 31, 2400 København NV

+45 30235522

lh@handelselever.dk

